

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/85/72/95

ANALIZA PORÓWNAWCZA SPOŁECZNYCH OCZEKIWAŃ WOBEC RZĄDÓW WALDEMARA PAWLAKA I JÓZEFA OLEKSEGO

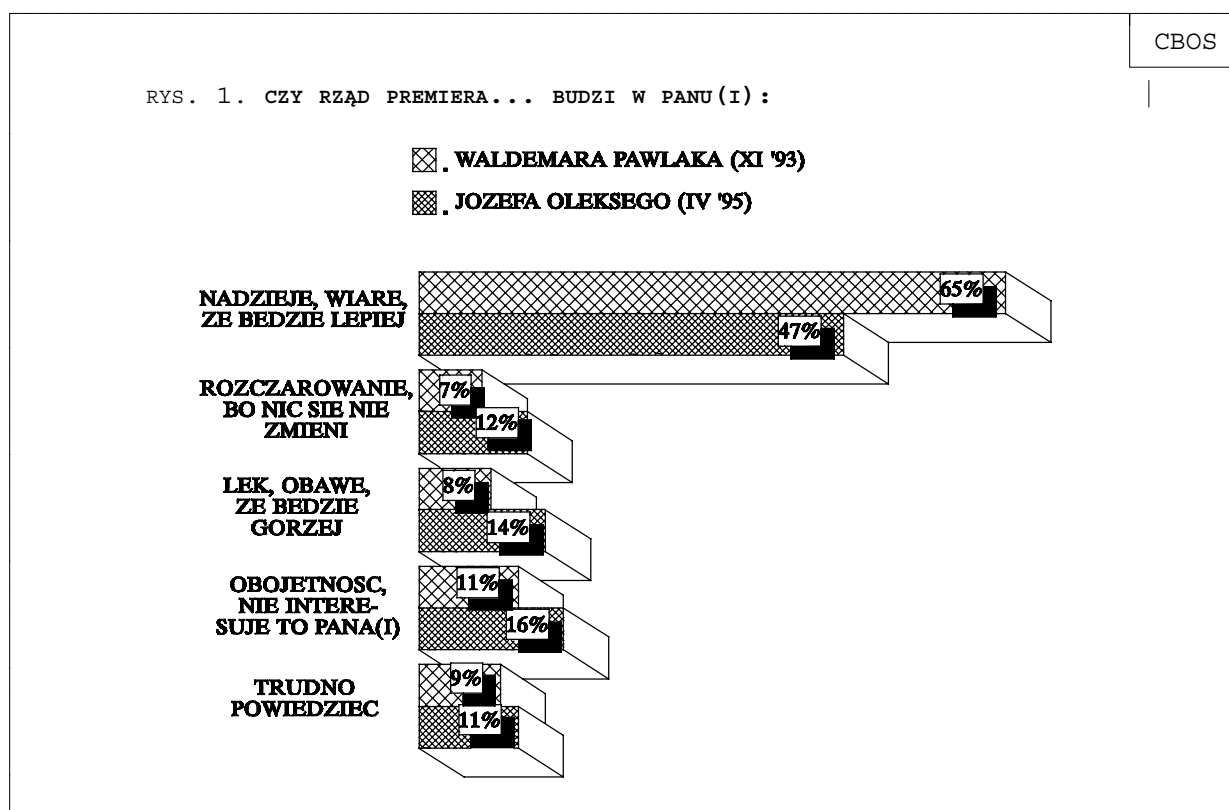
KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Rząd Józefa Oleksego powstawał w napiętej sytuacji politycznej. Jest rekonstrukcja gabinetu tych samych ugrupowań koalicyjnych, które odniosły zwycięstwo w ostatnich wyborach parlamentarnych. Interesujące wydaje się porównanie społecznych oczekiwań wobec rządu¹, kierowanego przez polityka z SLD, z nadziejami, jakie wiązano z rządem lidera PSL². Warto jednak pamiętać, że społeczna ranga wydarzeń politycznych, które wyniosły do władzy gabinet Waldemara Pawlaka, była niewspółmiernie większa niż tych, które towarzyszyły powstaniu rządu Józefa Oleksego. Oznacza to, że obecny rząd - szósty od 1989 roku i drugi centrolewicowy po wyborach z września '93 - ma obiektywnie trudniejszą sytuację startową niż jego poprzednik.

W opinii blisko połowy ankietowanych rząd premiera Józefa Oleksego budzi nadzieję i wiarę, że będzie lepiej. Negatywne emocje - rozczarowanie i lęk - są udziałem 26% badanych.

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (59) zrealizowano w dniach 30 marca - 3 kwietnia '95 na 1145-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² W komunikacie wykorzystano dane z badań CBOS "Aktualne problemy i wydarzenia" - 24-29 września '93 (N=1135) i 6-10 października '94 (N=1184).

Dla porównania - gabinet Waldemara Pawlaka w listopadzie '93 budził nadzieje blisko dwóch trzecich ankietowanych, natomiast 15% respondentów było odmiennego zdania. Największe oczekiwania wiążą z nowym rządem badani o poglądach lewicowych, przedstawiciele kadry kierowniczej, renciści i emeryci. Wśród elektoratów głównych partii politycznych najbardziej optymistyczni są wyborcy SLD (82%) oraz PSL (66%), najmniej zaś - ludzie młodzi, bezrobotni, osoby o poglądach prawicowych, zatrudnieni w sektorze prywatnym. Najwięcej negatywnych emocji budzi rząd Józefa Oleksego wśród wyborców KPN (48%) oraz ugrupowań prawicowych (49%) - Porozumienia 11 Listopada, Przymierza dla Polski, Sekretariatu Ugrupowań Centroprawicowych. Warto zwrócić uwagę na opinie elektoratu UW w tej kwestii. Ponad jedna trzecia (37%) ankietowanych zwolenników partii Leszka Balcerowicza mówi o nadziei w związku z powstaniem nowego rządu, podobny odsetek badanych (34%) wyraża rozczarowanie i lęk, a spośród elektoratów głównych partii politycznych najliczniejsza grupa respondentów (21%) odnosi się do rządu SLD z obojętnością.

Co uda się zrealizować rządowi Józefa Oleksego?

Ogólnie rzecz biorąc, badani są sceptyczni w ocenie, czy nowemu rządowi uda się poprawić sytuację w różnych sferach życia publicznego. Dominuje przekonanie, że pozostanie ona nie zmieniona. Jedynie w odniesieniu do prognoz dotyczących inflacji najwięcej badanych (41%) sądzi, że będzie ona wzrastać. Zbliżone odsetki ankietowanych są zdania, że w okresie rządów Józefa Oleksego warunki życia ludzi będą się poprawiać (40%) lub że się nie zmienią (38%). Oznacza to, że znaczący jest społeczny optymizm związany z oczekiwaniami wobec nowego gabinetu. Obok wiary w poprawę sytuacji materialnej, respondenci wyrażają też nadzieje na polepszenie sytuacji gospodarczej (35%) i wzrost bezpieczeństwa publicznego (33%).

Tabela 1

w procentach

	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IX '93*	X '94**	IV '95***
<u>warunki życia ludzi w Polsce będą się:</u>			
- poprawiać	35	6	40
- pogarszać	8	57	9
- nie zmienia się	37	34	38
Trudno powiedzieć	21	4	13
<u>strajków i protestów społecznych będzie:</u>			
- więcej	23	--	19
- mniej	20	--	27
- tyle ile dotychczas	31	--	36
Trudno powiedzieć	25	--	17
<u>sytuacja gospodarcza będzie się:</u>			
- poprawiać	34	14	35
- pogarszać	11	36	14
- pozostanie bez zmian	32	39	38
Trudno powiedzieć	23	11	14
<u>stosunki rządu z Kościołem:</u>			
- poprawią się	3	--	21
- pogorszą	38	--	21
- nie zmienią się	42	--	43
Trudno powiedzieć	18	--	15
<u>bezpieczeństwo ludzi będzie:</u>			
- wzrastać	--	--	33
- zmniejszać się	--	--	30
- będzie takie jak teraz	--	--	28
Trudno powiedzieć	--	--	10
<u>inflacja będzie:</u>			
- wzrastać	28	61	41
- zmniejszać się	11	8	17
- będzie taka jak teraz	31	17	26
Trudno powiedzieć	30	14	16
<u>afer gospodarczych będzie:</u>			
- więcej niż dotychczas	9	30	25
- mniej niż dotychczas	32	15	23
- mniej więcej tyle samo	36	35	37
Trudno powiedzieć	23	20	15
<u>prywatyzacja będzie przebiegać:</u>			
- szybciej niż dotychczas	6	11	23
- wolniej niż dotychczas	47	34	13
- mniej więcej w tym samym tempie	25	27	45
Trudno powiedzieć	22	29	20
<u>wpływ osób związanych z dawnym systemem komunistycznym na rządzenie krajem:</u>			
- zwiększy się	--	33	29
- zmniejszy się	--	8	11
- nie zmieni się	--	30	40
Trudno powiedzieć	--	29	21
W poszczególnych latach pytania zaczynały się następująco:			
* Czy, Pana(i) zdaniem, jeśli SLD stworzy rząd to...			
** Jak Pan(i) ocenia, czy w ciągu roku działalności rządu Waldemara Pawlaka...			
*** Czy, Pana(i) zdaniem, rząd Józefa Oleksego przyczyni się do tego, że...			

Przyjrzyjmy się zestawieniu prognoz dotyczących efektów działalności rządu premiera Oleksego z przewidywaniami społeczeństwa z września '93 dotyczącymi tego, co stałoby się w Polsce, gdyby gabinet utworzył SLD. Swoistym uzupełnieniem tych porównań będą oceny rocznych dokonań rządu Waldemara Pawlaka w analogicznych sferach i dziedzinach życia publicznego.

Porównując społeczne prognozy dotyczące gospodarczych efektów działalności rządu Józefa Oleksego z oczekiwaniami wobec zwycięskiego SLD (z września '93) możemy stwierdzić, że różnice nie są znaczące. Tuż po wyborach nieznacznie mniejszy niż obecnie odsetek badanych sądził, że rząd SLD przyczyni się do poprawy warunków życia ludzi w Polsce oraz polepszenia sytuacji gospodarczej.

Po roku rządów Waldemara Pawlaka zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że warunki życia się pogorszyły, a odsetek dostrzegających polepszenie sytuacji gospodarczej był o 20 punktów procentowych mniejszy niż odsetek badanych wierzących rok wcześniej w jej poprawę.

W październiku '94 więcej respondentów niż we wrześniu '93 sądziło, że inflacja będzie wzrastać. Wydaje się, że funkcjonowanie rządu Waldemara Pawlaka spowodowało, iż badani stali się bardziej sceptyczni wobec możliwości tej formacji politycznej w walce z inflacją.

Zdecydowanie inaczej wypada porównanie oczekiwań dotyczących procesu prywatyzacji. We wrześniu '93 blisko połowa badanych wyrażała przekonanie, że jej tempo zostanie zwolnione. Po roku działalności rządu Waldemara Pawlaka dominowało przeświadczenie, że istotnie było ono mniejsze, obecnie zaś prawie połowa spodziewa się, że będzie przebiegać mniej więcej w tym samym tempie. Warto jednak zwrócić uwagę na wyraźny wzrost odsetka badanych spodziewających się szybszej niż dotychczas prywatyzacji (IX'93 - 6%, X'94 - 11%, IV'95 - 23%).

Zmniejszył się społeczny optymizm, jeśli chodzi o szanse skutecznej walki z aferami gospodarczymi. Może to mieć związek z szeroko komentowanymi w mass mediach doniesieniami o zamieszaniu w afery korupcyjne wielu wysokich funkcjonariuszy poprzedniej ekipy.

Lepsze niż we wrześniu '93 są prognozy dotyczące stosunków z Kościołem - obecnie jedna piąta badanych (21%) sądzi, że się poprawią, przeciwnego zdania jest taki sam odsetek ankietowanych. Być może świadczy to o odejściu od antykościelnej retoryki SLD z okresu kampanii wyborczej i szukaniu dróg kompromisu w kwestii zapisów konstytucyjnych o stosunkach państwo-Kościół.

Lepsze są również prognozy dotyczące stabilizacji społecznej. W porównaniu z wrześniem '93 więcej badanych (27%) sądzi, że zmniejszy się liczba strajków i protestów społecznych niż prognozuje jej wzrost (19%) .

Interesowało nas³, w jakich dziedzinach życia społecznego spodziewają się poprawy ci, którzy z rządem premiera Józefa Oleksego wiążą nadzieje na lepsze jutro.

Tabela 2

Wpływ opinii o efektach działalności rządu Józefa Oleksego w konkretnych dziedzinach na ogólne nadzieje badanych związane z tym gabinetem	Współczynniki Beta
Poprawi warunki materialne życia ludzi w Polsce	0.25
Sytuacja gospodarcza się poprawi	0.16
Afer gospodarczych będzie mniej	0.14
Będzie mniej strajków i protestów	0.10
Prywatyzacja będzie przebiegać szybciej	0.08
Zmniejszy się wpływ osób związanych z systemem komunistycznym	0.06
R kwadrat = 0.30	

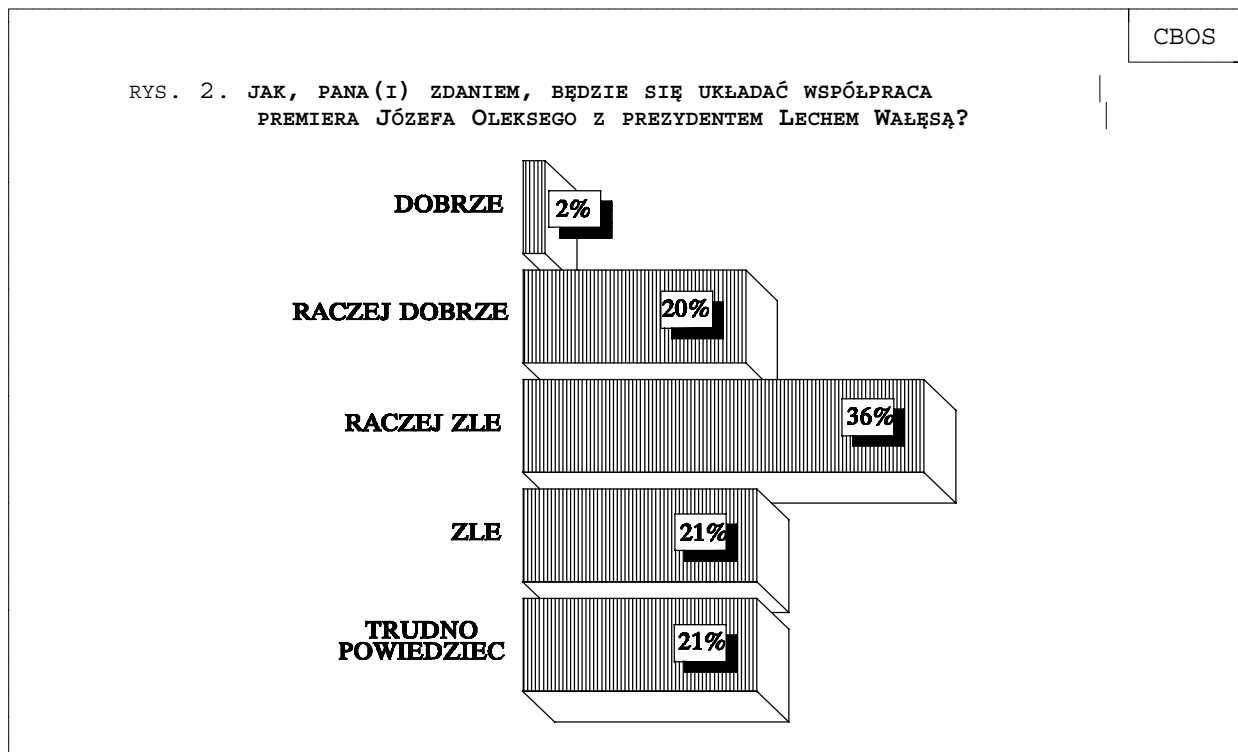
Pogłębione analizy statystyczne pokazują, że tego rodzaju ufność najsilniej wiąże się z oczekiwaniami poprawy sytuacji materialnej życia ludzi. Towarzyszy temu przekonanie, że pod rządami Józefa Oleksego poprawi się sytuacja gospodarcza, będzie mniej afer i malwersacji oraz ustabilizuje się życie społeczne. Nadzieje związane z tym gabinetem mają również źródło w

³ Zastosowano analizę regresji.

przeświadczeniu, że prywatyzacja będzie przebiegać szybciej niż dotychczas. Być może upowszechniana przez mass media krytyka rządu Pawlaka za nadmierne spowolnianie procesu prywatyzacji, zwłaszcza powszechnej, przyczyniła się do wzrostu akceptacji prywatyzacji jako mechanizmu poprawy sytuacji kraju.

Nadzieje, jakie społeczeństwo wiąże z nowym rządem, mają swoje korzenie w oczekiwaniu szybkiej poprawy sytuacji materialnej ludzi. Potwierdzają to odpowiedzi na pytanie otwarte (*Czego oczekuje Pan(i) od rządu Józefa Oleksego?*). Wśród nich zdecydowanie dominują takie, które koncentrują się na kwestiach poprawy poziomu życia - zmniejszenia bezrobocia (24%), ogólnego polepszenia warunków życia (22%), ogólnej poprawy gospodarki (13%). Warto zaznaczyć, że spośród niegospodarczych oczekiwań najczęściej mówiono o zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli i walce z przestępczością (10%). Oznacza to, że rządowi Józefa Oleksego będzie niezmiernie trudno spełnić oczekiwania osób wiążących z tym gabinetem największe nadzieje.

Sceptycyzmowi wobec szans nowego rządu na rozwiązanie wielu problemów życia publicznego towarzyszy również niewiara w to, że współpraca między Józefem Oleksym a Lechem Wałęsą będzie pozbawiona napięć i trudności.

Większość badanych (57%) pesymistycznie ocenia przyszłą współpracę między premierem Oleksym i prezydentem Wałęsą. Należą do nich przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Spośród wyborców głównych ugrupowań politycznych najbardziej czarno widzą tę współpracę zwolennicy trzech prawicowych bloków - Porozumienia 11 Listopada, PdP, SUC. Jedynie co piąty ankietowany jest zdania, że współdziałanie to będzie się układało w miarę dobrze. Nadzieję taką częściej niż inni wyrażają bezrobotni, robotnicy niewykwalifikowani oraz wyborcy BBWR i NSZZ "Solidarność".

★

★

★

Rząd Józefa Oleksego w porównaniu z gabinetem Waldemara Pawlaka budzi mniej społecznych oczekiwań i nadziei. Dotyczą one przede wszystkim poprawy sytuacji materialnej oraz poziomu życia ludzi. Większy sceptycyzm badanych wobec nowego rządu ma swoje źródła między innymi w obserwacji efektów działalności poprzedniej ekipy rządzącej. Część społeczeństwa przekonała się, że hasła lewicy - zapowiadające duże zmiany w polityce, jaką prowadziły rządy solidarnościowe - były w dużej mierze wyborczą retoryką.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy rząd premiera Józefa Oleksego budzi w Panu(i): 1 - nadzieję, wiarę, że będzie lepiej; 2 - rozczarowanie, bo nic się nie zmieni; 3 - lęk, obawę, że będzie gorzej; 4 - obojętność, nie interesuje to Pana(i)

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	12	14	16	11	1144
Płeć						
Mężczyźni	49	13	14	13	11	541
Kobiety	45	11	14	19	11	604
Wiek						
do 24 lat	33	17	14	22	13	162
25-34	42	11	15	18	15	216
35-44	45	15	17	15	9	264
45-54	55	12	16	10	7	163
55-64	62	6	11	13	7	178
65 lat i więcej	46	10	10	18	16	161
Miejsce zamieszkania						
Wieś	47	11	13	17	12	431
Miasto do 20 tys.	53	7	14	17	9	127
od 21 do 100 tys.	45	14	14	14	12	233
101-500 tys.	48	12	15	14	10	210
501 tys. i więcej mieszk.	42	15	15	17	11	143
Region						
Północny	43	13	18	17	9	115
Zachodni	59	11	7	11	12	133
Środkowozachodni	52	9	15	17	7	167
Środkowy	42	9	17	14	18	208
Wschodni	48	13	15	14	10	138
Południowo-wschodni	46	18	14	15	7	180
Południowo-zachodni	43	10	12	22	13	203
Wykształcenie						
Podstawowe	46	10	12	19	13	397
Zasadnicze zawodowe	42	12	15	19	11	297
Średnie	50	14	15	11	10	351
Wyższe	54	12	16	11	7	99
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	55	10	18	9	7	77
Prac. umysł. niż. szczebla	46	18	18	9	9	114
Pracownicy fiz. - umysł.	41	7	24	14	15	57
Robotnicy wykwalifikowani	43	13	12	21	12	144
Robotnicy niewykwalifik.	38	15	4	28	15	56
Rolnicy	47	12	23	10	7	74
Prywatni przedsiębiorcy	45	8	18	22	7	34
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	56	9	11	14	11	369
Uczniowie i studenci	35	16	11	21	17	58
Bezrobotni	35	21	16	21	7	85
Gospodynie domowe i inni	38	9	13	20	20	76
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	52	13	20	10	5	123
Sektor państwowy	51	11	14	14	10	161
Sektor prywatny	35	14	15	21	15	163
Spółdzielczość	46	15	6	15	18	29
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	41	14	15	19	10	254
125 - 199	41	7	17	21	14	208
200 - 274	46	13	14	14	13	274
275 - 324	52	14	16	11	8	162
325 i powyżej	58	11	9	14	8	196
Ocena własnych war. mater.						
Złe	38	14	18	16	13	440
Średnie	51	12	12	16	9	505
Dobre	56	7	9	15	12	198
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	41	13	18	21	6	87
Raz w tygodniu	47	11	14	16	12	658
Kilka razy w roku	48	13	15	14	11	296
W ogóle nie uczestniczy	50	13	10	15	12	102
Poglądy polityczne						
Lewica	72	7	7	10	4	234
Centrum	46	14	16	15	9	371
Prawica	36	21	19	11	13	252
Trudno powiedzieć	38	5	13	26	18	286

Tabela 2. A jak, Pana(i) zdaniem, będzie się układać współpraca premiera Józefa Oleksego z prezydentem Lechem Wałęsą?

(%)

	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	57	21	1145
Płeć				
Mężczyźni	23	61	16	541
Kobiety	22	53	25	604
Wiek				
do 24 lat	27	49	24	162
25-34	23	54	22	216
35-44	20	66	14	264
45-54	21	59	19	163
55-64	24	55	22	178
65 lat i więcej	19	54	28	161
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	53	26	431
Miasto do 20 tys.	28	48	24	127
od 21 do 100 tys.	23	59	18	233
101-500 tys.	21	63	17	210
501 tys. i więcej mieszk.	20	65	15	143
Region				
Północny	29	56	15	115
Zachodni	26	54	20	133
Środkowo-zachodni	23	60	17	168
Środkowy	20	59	21	208
Wschodni	16	60	24	138
Południowo-wschodni	25	53	22	180
Południowo-zachodni	20	56	25	203
Wykształcenie				
Podstawowe	22	51	27	398
Zasadnicze zawodowe	24	55	21	297
Średnie	21	62	17	351
Wyższe	23	69	8	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	15	79	6	77
Prac. umysł. niż. szczebla	27	58	15	114
Pracownicy fiz. - umysł.	20	62	18	57
Robotnicy wykwalifikowani	21	57	21	144
Robotnicy niewykwalifik.	34	43	23	56
Rolnicy	20	65	15	74
Prywatni przedsiębiorcy	32	65	3	34
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	19	56	25	369
Uczniowie i studenci	15	61	24	58
Bezrobotni	31	47	22	86
Gospodynie domowe i inni	27	39	34	76
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	24	57	19	123
Sektor państwowy	23	59	18	161
Sektor prywatny	25	60	15	163
Spółdzielczość	12	73	15	29
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	20	54	26	254
125 - 199	20	57	22	208
200 - 274	24	52	24	274
275 - 324	23	60	17	162
325 i powyżej	24	66	10	196
Ocena własnych war. mater.				
Źle	20	56	24	441
Średnie	23	58	19	505
Dobre	27	57	16	198
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	20	52	29	87
Raz w tygodniu	22	57	21	658
Kilka razy w roku	24	57	19	296
W ogóle nie uczestniczy	22	63	15	102
Poglądy polityczne				
Lewica	21	65	14	234
Centrum	25	57	18	371
Prawica	26	63	11	253
Trudno powiedzieć	17	46	37	286